

KİTAP KONUŞMALARI

Dr. Tüten Anđ

«Felsefeye Başlangıç» ve Düşündürdükleri

Sayın Prof. Dr. Mubahat Küyel'in lise son sınıflar için yazdığı «Felsefeye Başlangıç» adını taşıyan kitap üzerindeki tartışmalar henüz güncelliğini korumaktadır. Şimdiye kadar yapılan tartışmaların ağırlık noktası, belli bir eğitim politikası doğrultusunda olan kitapta bölücülük yapıldığıdır. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı emri ile bu bölümlerin yer aldığı sayfalar kitaptan çıkarılmıştır.

Biz bu yazımızda kitabın özellikle 1. ve 3. bölümleri üzerinde durmak istiyoruz. Çünkü bu bölümlerde felsefe bir bütün olarak ele alınmakta, onun bilimle, sanatla, dinle ilişkisi anlatılmaktadır. Yine bu bölümler, sayın yazarın, felsefeyi genç kuşaklara ne şekilde göstermek ve anlatmak istediğinin açık örnekleriyle doludur.

Prof. Dr. Mubahat Küyel hemen ilk sayfalarda felsefeye ilişkin sunuları söylüyor : «Felsefenin kendisi de ilkin görerek, bakarak, düşünerek, varlığı bilgiyi, değeri ayırtetmeği, tartıp yoklamayı, ayırıp ayıklamayı, sıralayıp dinlemeyi, gruplamayı, sınıflamayı gerektirir. Benzerliklere, ayniliklere, eşitliklere ayrıcalıklara, aykırılıklara yönelir. Onları değerlendirir. Doğruca varlığın bütün bilgisine gider. Doğru davranmak için her alandaki doğru bilgiye tamamen yönelip yürümek, gruplayıp ulaşmak ister» (Sayfa 6). Bu düşüncelerde çok ayrı problem alanları birbiri içine girmektedir. Benzerlikler, eşitlikler, sınıflama, gruplama, aykırılık v.b. Bunlar metod problemlerini ilgilendirir. Varlık, bilgi, değer kavramları ise üç ayrı felsefi disiplinin ontolojinin, bilgi teorisinin ve ethiğın problem alanı içindedir. Doğru davranmak ya da kısacası davranma, davranış br başka bilgi dalının psikolojinin konusudur. Metod probleminin bugün artık fel-

sefeyle direkt bir ilgisi yoktur. Metodlar, bilimsel araştırmalarda iş başında öğrenilir. Metod problemi, ancak felsefenin artık hiçbir çözülecek sorunun olmadığı düşünöldüğü kısır bir dönemde ortaya atılmış fakat bilim adamları tarafından ciddiye alınmamıştır. Felsefe sadece ontoloji, bilgi teorisi ve etik'ten ibaret değildir. Felsefe mantık, tarihî varlık sahasının felsefesi (tarih ontolojisi), tabii varlık sahasının felsefesi (tabiat ontolojisi) felsefi antropoloji, din felsefesi, dil felsefesi, sanat felsefesi, devlet ve hukuk felsefesi, metafizik, felsefe tarihi gibi çeşitli felsefi disiplinleri kapsayan bir bilgidir. Yazar kitabının bütün bölümlerinde felsefeyi salt varlık, bilgi ve değer problemleriyle uğraşan bir düşünme olarak ele almaktadır.

Yazar birkaç cümle sonra şunları söylüyor : «Doğru davranış ilâhi kurallara uymakla bir gider. Bu kurallar toplumda, yasalarla belirlenmiş ve gösterilmiştir. Bunlar insanı hem toplumu hem âlemi karmakarışıklıktan koruyan, uyumlu bir kosmos olarak onu bir arada varlıkta tutan ya tabii ya sosyal veya mânevi yasalardır» (Sayfa 6). Bu sözleri ve düşünceleriyle sayın yazar tabiattaki sebep-sonuç bağlantısını, toplumdaki yasaları ve kişiyi determine eden kıymetleri birbirini içinde görmek ve göstermekte fakat hepsinden önemlisi lâik bir devlet düzeniyle çelişkiye düşmektedir.

Sofistlerle filozoflar arasındaki başkanlığı göstermek için ileri sürölen düşünceler felsefeye, bir bilim olan felsefeye büyük bir darbe indirecek niteliktedir. «Halbuki felsefe akı, değer gerçeğini doğrulama yönünde işleterek, onu kendisine yaraşır yüceliğe, Tanrı katma çıkarmak, akim en geniş anlamıyla kültür ve medeniyetin, Tanrı'dan çahnarak insanlara sunulduğunu anlatan (Prometheus Mitosu hatırlansın) kula ya da kullara değil ama kul dışı bir gerçeğe, Tanrı'ya kulluk etme. O bakımdan felsefe ilâhi bir vazifeydi» (Sayfa 14). Felsefe ve filozofa Tanrıya kulluk etme görevi verilmekle onun tıpkı ortaçağda olduğu gibi teolojinin buyruğu ve hizmeti altında olması gerektiği açık bir şekilde belirtilmektedir. Böyle olunca da felsefenin bağımsız bir bilim olması ortadan kalkmaktadır. Sayın Prof. Dr. Mubahat Küyel bunun yanı sıra felsefeyi metafizikle bir tutmakta ve metafiziğin, varlığı incelemesi açısından, felsefe, metafizik, ontoloji arasında bir fark görmemektedir. «Gerçekte felsefe, metafizikle de hep bir şey olmak gerekir. Çünkü her

ikisinin de gayeleri birdir» (Sayfa 163). Daha önce de belirttiğimiz gibi ontoloji ve metafizik felsefenin birer disiplindirler. Ontoloji, kısaca söylemek gerekirse, varlığı bir bütün olarak ele alır, onu determine eden prensipleri, kategorileri, varlığın neyelerini, varlığın verilmiş tarzlarını inceler. Metafizik ise artık günümüzde bir alanlar metafiziği olarak değil fakat bir problemler metafiziği olarak ele alınmaktadır. Çeşitli bilimlerde de metafizik problemler vardır. Bu problemler araştırmalar sırasında ortaya çıkarlar. Eski alanlar metafiziği Kant'la birlikte ortadan kalkmıştır. Bugün biz metafizik bir problemi şu şekilde niteliyoruz : sonuna kadar çözülemeyen, irrational artık bırakan problemler. Kuşkusuz bunların çözülemesiz olmaları da mutlak değildir. Sayın Prof. Dr. Mubahat Küyel metafiziğin konusu için şunları söylüyor : «Metafiziğin konusu hem ilâhi şeyler, hem ilimlerin prensipleri, hem de erdemlerin prensipleridir. Bunlar felsefenin gerçeklik (varlık), bilgi ve değer alanlarından başka birşey değildir» (Sayfa 164). Burada ilâhi şeylerle varlık, gerçeklik; bilgi ile ilim prensipleri; değer ile erdem prensipleri arasında bir bağ mı kurulmak istenmektedir? Felsefeyi metafizik ile eş anlamda kullanan yazar için felsefenin özelliği onun organik, tutarlı, yapılı bir bilgi olması değildir, onun özelliği sadece gerçeklik, bilgi ve değer üzerinde düşünmektir. Bu düşünmenin niteliği, daha doğru bir söyleyişle düşünmenin ürünü olan düşüncelerin niteliği, yapısı üzerinde yazar hiçbir şey söylemiyor.

Bilim ve felsefe arasındaki ilişkiyi Prof. Dr. Küyel şu sözleriyle belirtiyor : «Kavramları belirlerken (filozof), ilim adamının yaptığı gibi sayı ölçüsüyle ölçmez, peygamberde olduğu gibi vahyi ummaz, sanatçı da olduğu gibi sezginin yolunu gözlemez. Aklın prensiplerine dayanarak, genel, zaruri ve doğru önermelere varmayı düşünür, gerçekte genel ve zaruri olmayan önermeler getirir. Diyalektik yapar» (Sayfa 166). Diyalektik kavramının yanlış kullanılması bir yana yazar on sayfa sonra Farabi'ye dayanarak felsefe, ilim, din ve sanat arasında özce bir ayrılık olmadığını, ayrılığın dile getiriş biçimlerinde olduğunu söylemekte de bir sakınca görmüyor.

Şimdiye kadarki alıntılarda Prof. Dr. Mubahat Küyel'in felsefeyi teolojinin emri ve buyruğu altında gördüğü, felsefeyi metafizikle bir tuttuğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Fakat felsefe şu sözlerle, şu düşüncelerle bir bilim olarak ortadan kalkmaktadır : «Fel-

sefenin önermeleri genel, zaruri ve doğru olmadıkları için zıtlarını ileri sürmek mümkündür. Onlar geneldir ama zaruri değildir. Bazen doğru bazen yanlıştır, diyalektiktirler. Oysa ilmin önermelerinin zıtlarını ileri sürmek mümkün değildir. Çünkü onlar genel, zaruri ve doğrudurlar, apodiktiktirler. Felsefenin önermelerini sağlamak mümkün değildir. Çünkü antinomiktirler, aynı bir konuda iki birbirine zıt hüküm de bulunmak, bu zıt hükümlerin aklın en genel prensiplerinden aynılık ve çelişmezlikten kalkarak hem ispat hem de red etmek mümkündür» (Sayfa 169). Bu cümlelerde kullanılan diyalektik, antinomi kavramları gerçek anlamlarından çok başka bir anlamda kullanılmaktadır. Mantığın prensipleri olan identite, çelişmezlik ve 3. şikkın imkânsızlığı prensipleri arasındaki bağ göz önünde bulundurulmamıştır. Bu cümlelerde dile getirilen görüş ki kitabın tümünde aynı görüş hakimdir-felsefeyi bilimsellikten yoksun bir bilgi olarak öğrenciye göstermektir. Hatta günlük hayat bilgisi özelliklerinden bile yoksun bir bilgi gibi.